

die gelegenheid gecomponeerd en voor zover bekend, het enige Nederlandse pharmaceutische muziekstuk. Collega Collard had tot 1939 een gedrukt exemplaar ervan gehad, maar toen hij dit na de oorlog niet meer terug kon vinden, was hij er in geslaagd het manuscript te verkrijgen. Dezerzijds wordt gepoogd dit naar Nederland te doen verhuizen of tenminste een fotocopie er van, zodat de melodie (Opus 215 van Jan Works) aan de vergetelheid worde ontrukkt. Verdere antwoorden op de vraag in de *Revue* gaven de indruk, dat er op dit gebied niet zo heel veel bekend is.

In het zojuist verschenen nummer 4 (Januari 1953) van het Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in Benelux noemt collega I. Etienne uit Verviers nog een aantal werken, terwijl collega Richard Assmus op het Congres in Harburg in 1949 naar aanleiding van de uitvoering van een deel van de opera „Die Apotheke” van Chr. G. Neefe besprak hetgeen in het Duitse taalgebied bekend was. Etienne stelde in zijn publicatie de vraag, of het niet van belang zou zijn de partituren bijeen te brengen en die ter gelegenheid van pharmaceutische congressen etc. te doen uitvoeren. Assmus wil trachten deze muziek nog meer levend te houden door het samenstellen van dit muziekboekje. Het bevat gedeelten uit de opera „Die Apotheke” van Chr. G. Neefe, de opera „Doktor und Apotheker” van Ditter von Dittersdorf, de opera „Der Apotheker” van Joseph Haydn en de komische opera „Die Hochzeit des Jobs” van Joseph Haas. Verder „Der Apotheker als Nebenbuhler” van Carl Loewe en een drietal door apothekers gecomponeerde liederen: Käferlied en Dorette van K. Jung en Tränen van Edzard Foken.

(P. H. Brans)

A. E. Leuftink, De Geneeskunde bij 's Lands Oorlogsvloot in de 17e eeuw, Proefschrift Groningen 1952, 135 blz.

Ook voor de pharmaceutische historieschrijver bevat deze keurig uitgevoerde dissertatie belangwekkende gegevens. Het begint al op blz. 15 waar sprake is van een „apotheker Janz”, die blijkens een in het Rijksarchief gevonden rekening, leveranties zou hebben gedaan ten behoeve van de schepen, die in 1533 werden uitgerust tegen de „rebelln van Lubeck”. Er was in die jaren van een geregelde zeemacht nog geen sprake en naar behoefte vorderde men koopvaarders en stelde die samen tot een vloot voor een bepaalde expeditie, zoals in dit geval. Eerst later werd uit de kleine vloten van de watergeuzen en de havensteden een oorlogsvloot samengesteld en het toezicht erover opgedragen aan de vijf Admiraliteiten - van Amsterdam, de Maze, Zeeland, het Noorderkwartier en Friesland -. Deze hadden opdracht toe te zien op het onderhoud en de verzorging van schepen en manschappen. Ten behoeve van de werkzaamheden van de op de schepen dienstdoende chirurgyns werden, evenals bij de Oost-Indische Compagnie medicijnkisten

samengesteld, geleverd en aangevuld door apothekers aan de wal. Men krijgt de indruk in het hoofdstuk aan de medicijnkisten gewijd, dat de gehele gang van zaken bij de geneesmiddelvoorziening van die bij de O. I. Cie was overgenomen, iets wat de schrijver ook heeft opgemerkt en wat nog eens uit de opgenomen lijst van Medicamenten en Instrumenten blijkt. Ook het toezicht op de leveranties geschiedde practisch analoog door een kleine commissie, meestal bestaand uit een niet bij de leveringen betrokken apotheker, één of twee chirurgyns en een ambtenaar. (*P. H. Brans*)

Kostbarkeiten aus der Apotheke. Uitgegeven door de Verbandstoff-Fabriken P. Hartmann. Heidenheim 1952.

De internationale Gesellschaft für die Geschichte der Pharmazie heeft gemeend dit boekje een ruimere verbreiding te moeten geven dan aan een reclame-uitgave gegeven wordt, omdat het geschreven werd door de onlangs overleden *Walter Dörr*, stichter van een pharmaceutisch museum in Waldenbuch bij Stuttgart. Alle afbeeldingen, die zeer fraai uitgevoerd zijn, geven stukken uit deze verzameling weer. Getracht werd zo'n groot mogelijke variatie te geven door uit alle catagoriën van museumstukken enkele voorbeelden te geven. Interessant zijn de afbeeldingen van tinnen vaatwerk, een onderdeel van de geschiedenis van de pharmacie waar we weinig van afweten. De renaissance vijzel (blz. 14) is stellig niet van de hand van de Mechelse gieter van de *Ghein*. (*D. A. Wittop Koning*)
